

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

7 (486)

ISSN 1407-1479

2015. gada 13. aprīlis

ESIET SVEICINĀTI, 14. BALTIJAS INTELEKTUĀLĀS KONFERENCES DALĪBNIEKI! WELCOME TO THE 14TH BALTIC CONFERENCE ON INTELLECTUAL COOPERATION!

20 – 21 APRIL, 2015, Rīga – Jelgava

Latvija šogad ir iekļāvusies ar starptautiskām iniciatīvām iezīmētajā Eiropas Savienības valstu prezidentūras misijā. Šis politiskās atbildības pilnais uzdevums rosina izcelt zinātnē un tehnoloģiju attīstībā balstīto stabilas un ilgtspējīgas ekonomisko attīstības nodrošinājumu mūsu sabiedrības un valsts interesēs. Iniciatīvai ir cienījamas saknes – pirms 200 gadiem Jelgavā toreizējās augstākās izglītības iestādes sienās *ACADEMIA PETRINA* ar Kurzemes Literatūras un mākslas biedrības dibināšanu liktie pamati ir devuši iespēju jau kopš 19. gadsimta sākuma celt Latvijas zinātnes ēku, neatlaidīgā un kopīgā darbā vienojot kā Baltijas, tā arī Skandināvijas, Krievijas un citu Eiropas zemju zinātniekus. Latvijas Zinātņu akadēmija ar pasākumu programmu *ACADEMIA – 200* aicina pievērst pastiprinātu uzmanību zinātnē kā ekonomiskā progresa instrumentam.

Baltijas intelektuālās sadarbības konferenču vēsture pirms 80 gadiem ir aizsākusies Vitauta Dižā universitātē Kauņā, bet pēc II Pasaules kara un padomju okupācijas radītā pārrāvuma tā atdzima no jauna 1999. gadā Rīgā. Šeit būtu vietā atzīmēt, ka pirmoreiz visu triju Baltijas valstu Zinātņu akadēmiju delegācijas ar Zviedrijas Karaliskās zinātņu akadēmijas un diplomātu atbalstu tikās Tallinā 1990. gadā, un kopš šā gada regulāri notika Baltijas valstu, bieži arī Ziemeļvalstu, zinātņu akadēmiju vadītāju un izcilāko zinātnieku tikšanās, kas, sākot ar 1999. gadu pārauga par Baltijas Intelektuālās sadarbības konferencēm. Par konferenču vadmotīviem jau no tikšanās sākuma izvirzījās Baltijas valstu ekonomiskās un zinātniskās sadarbības, intelektuālās izcilības sasniegumu atzīmēšanas, kā arī kopīgo garīgo un kultūras vērtību apmaiņas jautājumi. Šajā – 2015. gadā – Latvijas Zinātņu akadēmijas organizētā konference veltīta zinātņu akadēmiju lomai pētniecībā un inovāciju politikā, un tajā piedalās triju Baltijas valstu zinātņu akadēmiju prezidenti, kā arī Vācijas, Polijas, Norvēģijas, Somijas un Slovēnijas zinātnes administratori un vadītāji. Mēs ļoti gaidām jūsu dalību konferencē un ceram, ka tā būs veiksmīga un interesanta.

intelektuālās sadarbības 14. konferenci Rīgā pagodinās Vācijas Zinātņu akadēmijas *Leopoldina* viceprezidente Bārbele Fridriha (*Friedrich*), Norvēģijas Zinātņu akadēmijas ģenerālsēkretārs Oivinds Andersens (*Andersen*), Polijas Zinātņu akadēmijas pārstāvis Maciejs Janovskis (*Janowski*) un «Višegradas četrinieka» – Ungārijas, Polijas, Slovēnijas un Čehijas – zinātņu akadēmiju alianses pārstāvis Dušans Galiks (*Galik*) no Slovēnijas.

Izcilākie akadēmiķi no visām konferences dalībvalstīm veltīs savus priekšlasījumus zinātnes dzīves, pētījumu un starptautisko finansējuma avotu sekmīgai koordinācijai, kā arī globāla mēroga un Baltijas jūras reģiona zemju stratēģiski svarīgu nozaru problēmām un sasniegumiem. Par atzīstamiem sasniegumiem pētniecībā un sekmēm starptautiski koordinētās zinātniskās sadarbības projektu īstenošanā trīs Baltijas valstu akadēmiskās izcilības – tiesību zinātnieks no Igaunijas Pēters Jervelāids, Lietuvas vēsturnieks Zenons Norkus un mūsu literatūrzinātnieks akadēmiķis Benedikts Kalnačs tiks apbalvoti ar mākslinieka Jāņa Strupuļa darinātajām sudraba medaļām.

Konferences otrās dienas programma saistīta ar lekcijām Jelgavas *ACADEMIA PETRINA* – tagad Jelgavas Ģederta Eliasa Vēstures un mākslas muzeja ēkā, pie kuras atklās piemiņas zīmi pirms 200 gadiem nodibinātajai Kurzemes Literatūras un mākslas biedrībai. Par godu šim notikumam, kurš iezīmēja akadēmiskās zinātnes sākumu, Latvijas Pasts ir izdevis mākslinieces Elitas Viliamas izstrādātu pastmarku. Tās izlaišanas svinīgā ceremonija un pirmās dienas zīmogošana vainagos Baltijas intelektuālās sadarbības 14. konferences noslēgumu.

Latvijas Zinātņu akadēmijas Prezidija un Senāta vārdā aicinu akadēmisko saimi, Latvijas Jauno zinātnieku apvienību, sabiedrisko mediju pārstāvjus piedalīties Baltijas intelektuālās sadarbības 14. konferences darbā un gūt radošas idejas nepārtrauktai zinātniskajai izzīnei kā cilvēka garīgās dzīves augstākajai jēgai!

14. BALTIJAS INTELEKTUĀLĀS SADARBĪBAS KONFERENCE

ZINĀTŅU AKADĒMIJAS PAR PĒTNIECĪBU UN INOVĀCIJU:
PAGĀTNĒ UN NĀKOTNĒ
Konferences darba valoda – angļu
2015. gada 20. – 21. aprīlis

20. aprīlis

Norises vieta: Latvijas Zinātņu akadēmija, Rīga, Akadēmijas laukums 1, Portretu zāle

13.30 – 14.00 Dalībnieku reģistrācija
Plenārsēde un pēcpusdienas sēde

14.00 Atklāšana

Latvijas ZA prezidenta Ojāra Spāriša uzruna

Igaunijas ZA prezidenta *Tarmo Soomere* uzruna

Lietuvas ZA prezidenta *Valdemaras Razumas* uzruna

Somijas ZA galvenā zinātniskā sekretāra *Olli Martio* uzruna

14.30 *Bärbel Friedrich* (*Leopoldina* viceprezidente) "Ieteikumi par īstenojamo politiku globālo izaicinājumu pārvarēšanai: nacionālo zinātņu akadēmiju loma"

14.55 *Øivind Andersen* (Starptautiskās humanitāro zinātņu akadēmiju apvienības UAI prezidents, Norvēģijas ZA ģenerālsēkretārs) "Sadarbība humanitārajās zinātnēs akadēmisko tīklu ietvaros – Baltijas reģionā un globāli"

15.45 Ivars Kalviņš (Latvijas ZA) "Sadarbība pētniecībā, tehnoloģiju attīstībā un inovācijās Baltijas reģionā: problēmas un risinājumi"

16.20 *Zenonas Norkus* (Lietuvas ZA) "Baltijas ekonomikas izaugsmes salīdzinājums: starptaru un atjaunotās neatkarības periodā"

16.45 *Urmas Varblane* (Igaunijas ZA viceprezidents) "Baltijas valstu atkarība no ES struktūrfondiem. Situācijas risinājumi"

17:10 Benedikts Kalnačs (Latvijas ZA) "Raiņa pasaulīgums"

17:35 Baltijas zinātņu akadēmiju medaļas pasniegšanas ceremonija

17:35 Sēdes noslēgums un fotografēšanās

2015. gada Baltijas zinātņu akadēmiju medaļas laureāti

Medal of the Baltic academies of sciences

According to its Statute, the Medal of the Baltic Academies of Sciences is awarded for contribution to promoting scientific cooperation of the Baltic States and for achievements in science. Since 1999, the awarding ceremonies of this special international award of the Baltic academies of sciences have taken place seven times and 26 medals have been awarded (as of 01.04.2015). The wording on each Medal diploma is different, but one feature they all have in common is the great contribution to enhancing cooperation among the scientists in the Baltic region and to carrying out joint research.

The Medal laureates receive a medal and a diploma. The diplomas are signed by the presidents of the academies of sciences of the three Baltic States. The avers side of the medal carries the emblems of the Latvian Academy of Sciences, the Estonian Academy of Sciences and the Lithuanian Academy of Sciences, while the reverse side carries a Latin text MEDALIUM ACADEMII SCIENTIARIUM BALTICI near the outer edge of the medal. The centre of the reverse is left blank for engraving the recipient's name and the year of awarding the Medal. The Medal is cast in silver, and has a diameter of 64 mm.

The Medal has been designed by Latvian artist Jānis Strupulis, honorary member of the Latvian Academy of Sciences.

Pēters Järveldaid (*Peeter Järveldaid*, Igaunija). Par ievērojamu ieguldījumu tiesību vēstures un salīdzinošo tiesību pētījumos un sadarbībā starp Igauniju, Latviju un Lietuvu

Zenonas Norkus (*Zenonas Norkus*, Lietuva). Par Baltijas parauga izstrādāšanu salīdzinošajā vēsturiskajā socioloģijā, veicot suverēno Lietuvas, Latvijas, Igaunijas un Somijas valstu izpēti

Benedikts Kalnačs (Latvija). Par ilggadēju un sekmīgu Baltijas jūras valstu literāro kontaktu izpēti

2015 Recipients of the Medal of Baltic Academies of Sciences

Peeter Järveldaid (Estonia)

For major input into studies of legal history and comparative law and cooperation between Estonia, Latvia and Lithuania.

Zenonas Norkus (Lithuania)

For setting a Baltic example in the comparative historical sociology research into the existence of sovereign states of Lithuania, Latvia, Estonia and Finland.

Benedikts Kalnačs (Latvia)

For long-term and fruitful contribution to comparative literary studies in the Baltic Sea countries.

BALTIJAS INTELEKTUĀLĀS ANTANTES AIZSĀKUMI (1920 – 1935 – 1999)

Jānis Stradiņš, Latvijas Zinātņu akadēmija

14. Baltijas intelektuālās sadarbības konferencē (Rīga – Jelgava, 2015. gada 20.–21. aprīlī) varam atskatīties uz nozīmīgu gadskārtu – 80 gadiem, kopš 1935. gadā 29.–30. oktobrī Lietuvā, tās toreizējā pagaidu galvaspilsētā Kauņā notika pirmā Baltijas intelektuālās sadarbības konference, kuras galvenais organizators bija izcilais lietuviešu tiesībzinātnieks, Vītauta Dižā Kauņas universitātes rektors **Mikols Rēmeris** (*Mykolas Römeris*, *Michal Römer* 1880–1945). UNESCO Raiņa gadā varam pieminēt – vismaz garāmejojot – arī citu, ne tik apaļu gadskārtu – 95 gadus kopš Bulduru konferences (1920.gada augustā – septembrī Jūrmalā savulaik izslavētā kazino telpās), kur jaundibināto Baltijas valstu kulturālā (intelektuālā) sadarbība tika iezīmēta pirmoreiz, kaut arī tās vērienīgās ieceres nevainagojās panākumiem. Toreiz šo problēmu pirmoreiz izvirzīja izcilais latviešu dzejnieks un sabiedriskais darbinieks **Jānis Rainis** (1865–1929), kurš Bul-

ieņēma citādu stāvokli, jo viņas kultūra vecāka un pate valsts no kara mazāk cietusi. Viens no jautājumiem bija jautājums par [zinātnes] biroja dibināšanu, lai dotu pārskatu par visiem vajadzīgiem darbiem un dotu palīdzību vienā vai otrā vietā. Bez šaubām jāņem vērā, ka Somija un Polija stāv kulturelā ziņā augstāk par pārējām valstīm, tādēļ būtu jāpūlējās, ka bagātākās valstis ņaktu palīgā tām valstīm, kurām tādu spēku mazāk < ... > Somijas priekšstāvis izteica tikai valdības, un nevis tautas domas. Somija ir progresīva valsts, kura rūpniecības un arī literatūras un mākslas ziņā stāv augstāk [par Baltijas valstīm], bet pēc šē [konferencē] izteiktiem uzskatiem sociālos jautājumos, viņu grūti būtu saukt par progresīvu, vieglāk jau par regresīvu”.

Raksturojot šādu Somijas nostāju, tomēr jāņem vērā, ka 1920.gada rudenī Latvijas Augstskola (universitāte) un Tartu universitāte tās igauņiskajā versijā tikai veidojās, Lietuvā universitāte vispār nebija (Viļņu bija anektējusi Polija, bet Kauņas

Starp citu, tika ieteikts (Igaunijas pārstāvis prof. A. Pīps) katrā Baltijas valstī organizēt savu zinātņu akadēmiju (to gan istenoja tikai Igaunija 1938. gadā, taču arī Latvijas Ministru prezidents K. Ulmanis 1935. gadā apsvēra priekšlikumu un 1936. gadā dibināja Latvijas Vēstures institūtu kā pirmo dibināmās LZA sastāvdaļu). Pēc LU rektora prof. Jūlija Auškāpa ierosinājuma tika ieteikts organizēt kopēju žurnālu *Acta Academica Baltica*.

Līdz 1940. gadam vēl notika intelektuālās sadarbības konference Tartu (1936. gada novembrī), Helsinkos (1937. gada novembrī), Rīgā (1938. gada novembrī), Kauņā (1939. gadā), kā arī plašas „Baltijas nedēļas” (Rīgā, 1938. gada jūnijā un Tallinā, 1940. gada jūnijā). Pēdējās norise bija dramatiska – to rikoja 1940. gada 15.–16. jūnijā, bet atklāšanas dienā PSRS okupēja Lietuvu. Svētdienā, 16. jūnijā Tallinas Drāmas teātri, gan īsinātā apjomā, ir noticis 6. intelektuālās sadarbības kongress, jo arī Tallinā sāka ienākt krievu armija, atbrāvis un tanki. Igaunijā nola-